

رەشنووسیک بۆ پوختە دەستووری فێرکاری کوردستان

ئامادەکردنی رێکخراوی «کۆمهک»
بە سوود وەرگرتن لە دەستووری فێرکاری سکاندیناڤی

کوردستان، بەهاری 2010

ناوهڕۆک

ئهم دهستووهره بریتیه له 17 بهش:

- بهشی 1: رێسای بهرایبی 3
- بهشی 2: بهربرسایهتی و دابهشینی دهسهلات 5
- بهشی 3: گهشهی فێرخواز بهرهو ئامانج 7
- بهشی 4: جۆرایهتی و کاریگهری 9
- بهشی 5: خۆپندنێ ئاسووده و ئارام 11
- بهشی 6: چارهسهر بهرانبهر رهفتاری ناجۆر 14
- بهشی 7: ئهرك و مافی چوونه بهرخویندن 16
- بهشی 8: زارۆخانه 18
- بهشی 9: فێرگهی بنهپهتی 19
- بهشی 10: پشووخانه 22
- بهشی 11: فێرگهی ئامادهیی 23
- بهشی 12: خۆپندنێ گهورهسالان 25
- بهشی 13: فێرگهی تاییهت 29
- بهشی 14: خۆپندنێ زمانی کوردی بۆ ئهوه کهسانهی نایزانن 30
- بهشی 15: فێرگهی سهربه کهرتی تاییهت 31
- بهشی 16: چاودێری، ههڵسهنگاندنی جۆرایهتی و دیشچوونی حکومهتی 32
- بهشی 17: «نارهزایی» 34

به شی 1: ریسای به رای

1§ به ستینی فیرکاری: ئەم دەستوورە ریساکانی به ستینی فیرکاری پێشان دەدات. خۆپندن له به ستینی فیرکاریدا له لایەن کەرته گشتی و کەرته تایبەتەوه پیاده دەکریت، ئەویش به پیتی به شی 2 برگی 1 و 2.

به ستینی فیرکاری بریتیه له م به شانە ی خوارهوه:

- زارۆخانه
- فیرگه ی بنه رته
- فیرگه ی ئاماده یی
- فیرگه ی گه وره سالان
- پشووخانه
- فیرگه ی تایبەت
- فیرگه ی سه ربه کەرته تایبەت

2§ ریسای خۆپندن له فیرگه ی تایبەت و هه روه ها فیرگه ی سه ربه کەرته تایبەت پهیرهوی له ریساکانی فیرگه ی گشتی ده کات.

3§ له م دەستوورەدا

- فیرخواز: ئەو مرۆفیه له فیرگه کانی به ستینی فیرکاریدا ده خۆپیتی، زارۆخانه ی لێده رچی.
- فیرکاری: پرۆسه یه کی ئامانجه نده مامۆستا ده بیات به رپوه بو گه شه کردن و فیربوونی مندال و فیرخواز.

4§ مه به ستی سیسته می فیرکاری ئەوهیه مندال و فیرخواز، زانیار و به ها هه م وه رگرن و هه م گه شه ی پێ بدن، ده بی مندال و فیرخواز هان بدا به ره و فراژووتن و فیربوون و هه روه ها ئاره زوویه کی فیربوونی هه میشه یی. جگه له وه سیسته می فیرکاری ده بی به های بنه رته دیموکراتی و ریزگرتن له مافی مرۆف پێشکەش به مندال و فیرخواز بکات.

سیستهمی فیرکاری دهبی هه لومه رچی تایبه تی مندال و فیرخواز ره چاو بگری. مندال و فیرخواز دهبی دهرفه تی گه شه کردنی بهرده وامیان هه بی.

مه بهستیکی دیکه ی سیستهمی فیرکاری له وه دایه هاوکاری خیزان بکات بو گه شه ی هه مه لایه نه ی مندال و فیرخواز به ره و ئافراندنی وه لاتییه کی چالاک، داهینه ر، کارامه و به پرس.

5§ شیوازی فیرکاری دهبی وه ها بیته دارشتن ریک بیت له گه ل به های دیمو کراسی و مافه کانی مروف وه ک: مافی ژیان، ئازادی تاک، که سایه تی تاک، به های یه کسانی مروف، یه کسانی زایه ند و ههروه ها هاوکاری نیوان مروفایه تی.

هه موو کارمه ندانی سیستهمی فیرکاری دهبی کار بکه ن بو هاندانی مافی مروف و ریبه ستن له هه موو جو ره سنووربه زینییه کی سهروه ری مروف. فیرکاری دهبی له سه ر بنه مای زانست و ئه زموون دامه زرابی.

6§ خویدن له زاروخانه و فیرگه ی دهوله تدا نابی وابه سته ی دین و مه زهه ب بیت.

7§ خویدن له زاروخانه و فیرگه ی سه ربه که رتی تایبه تدا، گه ر وانه ی دینی و مه زهه بیان هه بیت، نابی به شداری له وانه ی وه هادا زوره ملی بی.

8§ خویدن به یه کسانی ئاواله یه بو هه موان. نابی باری ئابووری، زایه ند، مه یل، نشیمه ن، پاشخانی فه ره هنگی و دینی و هیچ باسیکی دیکه ری له خویدن بگریت.

9§ خویدن له هه ر به شینکی وه لات بی له ئاستی خویدا، دهبی هه مان بایه خی هه بیت.

10§ له خویدندا به رژه وه ندی مندال به تایبه تی ره چاو ده گیری ت. مه به ست له مندال مروفی ژیر 18 ساله.

11§ هه موو به شینکی فیرکاری دهبی «پلانی فیرکاری» ی خو ی هه بی. پلانی فیرکاری، به ها و ئه رک، ئامانج و ئاراسته ی فیرکاری دیاری ده کات.

بهشی 2: بهرپرسایه تی و دابهشینی دهسهلات

1§ وهزاره تی فیرکاری - «فهرمانگهی فیرکاری» له کوردستان، «بهرپوهبهرایه تی فیرکاری» له ههر ئوستان و شارهوانییه کدا بهرپرسایه تی فیرکاری دهگریته ئهستۆ.

2§ کهرتی تاییهت، پاش وهرگرتنی مؤلهت له لایهن «فهرمانگهی فیرکاری» یه وه، بوی ههیه بهرپرسایه تی فیرگهی تاییهت بگریته ئهستۆ. «فهرمانگهی چاودیری فیرکاری» بهرپرسه له دۆزی مؤلهتدان به کهرتی تاییهت له م بواره دا.

3§ بهرپوهبهری زارۆخانه و فیرگه بهرپرسن له رهوتی فیرکاری له یه کهی خۆپاندا. بهرپوهبهر دهبی جیگری بهرپوهبهر له یه کهی خۆیدا دیاری بکات.

4§ بهرپوهبهر بهرپرسه له کاری سازمانه کیی نیوخۆدا. بهرپوهبهر بهرپرسه له دابهشینی ئه رک و مافی یه کهی خۆیی و ده رته نجامی سه رله بهری زارۆخانه و فیرگهی خۆیی.

5§ بهرپوهبهر دهبی خویندن و نه زموونی فیرکاری هه بی.

6§ هه موو بهرپوهبهریکی زارۆخانه و فیرگه دهبی خولی تاییهت ببینن له بواری بهرپوهبهرایه تیدا. ئه م خوله دهبی دهسته جی پاش وهرگرتنی ئه و پۆسته دهست پی بکات. «فهرمانگهی فیرکاری» که خاوهن دهسه لاتی بالایه بهرپرسه له م بواره دا.

7§ «فهرمانگهی فیرکاری» بهرپرسه له وهی که سانیک به مامۆستا و کارمندی زارۆخانه دابمه زرتنی که هونه ری ئه م بواره یان خویندی.

8§ که سانی خاوهن بروانامهی خویندن ده ره وهی ولات له بواری زارۆخانه و فیرگه دا بهر له وهی دابمه زرتنی دهبی مؤله تنامه یه کی تاییهت له «فهرمانگهی فیرکاری» وه وه ربگرن.

ئه و که سانه ی زمانی زگماکیان کوردی نییه ده توانن ئه و مؤله تنامه یه وه ربگرن به مه رجیک توانای پتویستیان له زمانی کوردیدا هه بی. ئه م مه رجش هه ر له «فهرمانگهی فیرکاری» یه وه وه رده گیری.

9§ له فیر گه‌ی تایه‌تدا گهر وانیه‌ک به زمانیکی بیانی بگوتریتته‌وه، مه‌رجی کوردیزانین له‌سه‌ر مامۆستا نییه به‌لام ههر ده‌بی مؤله‌تی مامۆستایه‌تی له «فه‌رمانگه‌ی فیر کاری» وه‌ر گرتی.

10§ «فه‌رمانگه‌ی فیر کاری» به‌رپرسه له دابین کردنی بنکه‌ی ساخله‌می بۆ فیرخووانی هه‌موو به‌شه‌کانی فیر کاری. ئەم بنه‌که‌ی ساخله‌مییه بۆ ئامۆژگاری ساخله‌می و بۆ رێبه‌ستنه له نه‌خۆشی. دوکتۆر، په‌رستار، درووناس و جقاتناس کار له‌م بنکه‌یه‌دا ده‌که‌ن بۆ هاوکاری فیرخوواز بۆ گه‌شه و گه‌یشتن به ئامانجی فیر کاری.

11§ کۆنترۆلی ساخله‌می: هه‌موو فیرخووازیک ده‌بی به‌پێی به‌رنامه‌ی تایه‌ت 3 جار له ماوه‌ی خویندندا سه‌ره‌دانی چاودیری ساخله‌می بکات بۆ کۆنترۆلی سه‌رله‌به‌ری ساخله‌می.

12§ فیرخووازی نه‌خۆش، گهر پیویست بکات، ده‌رفه‌تی هه‌یه سه‌ره‌دانی نه‌خۆشخانه بکات.

13§ سیسته‌می فیر کاری ده‌بی که‌سانیکی شاره‌زا ته‌رخان بکات بۆ ریتوتی فیرخووازان له هه‌لبژاردنی خویندنی به‌رزتر و پیشه‌دا.

14§ «فه‌رمانگه‌ی فیر کاری» به‌رپرسه له‌وه‌ی ده‌رفه‌تی راهیانی توانا و راهینان بۆ مامۆستا و کارمه‌ندان فه‌راهه‌م بکات. ئەرکی «فه‌رمانگه‌ی فیر کاری» یه مامۆستا و کارمه‌ندان ئاگادار بکات له ریسا و ده‌رفه‌تی به‌شداربووان له‌و به‌رنامه‌دا.

15§ «فه‌رمانگه‌ی فیر کاری» به‌رپرسه له ته‌رخان کردنی بینای فیر گه، کتیبخانه و که‌لپه‌لی پیویست بۆ گه‌یشتن به‌و ئامانجانه‌ی سیسته‌می فیر کاری دیاری کردوون.

بهشی 3: گهشهی فیرخواز بهرهو ئامانج

1§ رپساکانی ئەم بهشه هه موو جوهره کانی فیرکاری ده گریتهوه مه گهر له چینگه یه کدا به تایبه تی رپسایه کی دیکه ی بو دانرابیت.

2§ ده بی ده رفه ت بره خسی بو مندال و فیرخواز به توانای خو ی و هه لومه رجی خو ی، فیربوونی خو ی سه ر بخت و که سایه تی خو ی پیش بخت.

ئه و مندال و فیرخوازانه ی به ئاسانی ده گه نه ئاستی پیویست ده بی ده رفه تیان بو بره خسی و هان بدرین به ره و ئاستی به رزتر.

3§ مندال و فیرخواز و ههروه ها خیزانیان ده بی به ردهوام له توانای فیربوون و گه شه کردنی مندال و فیرخوازه که ئاگادار بکریتهوه

4§ رپسای برگه ی پیشوو، فیرخوازانی ئاستی خویندنی گه وره سالان ناگریتهوه.

5§ پشتیوانی تایبه ت بو مندال و فیرخوازی که له بهر هه ر هویه ک بیت پیویستی به و پشتیوانیه هه یه. ده کری ئەم پشتیوانیه به شیوه ی تاک و گرووپ بیت.

6§ گه ر ماموستا به هه ر جوړیک هه ست به وه بکات فیرخواز پیویستی به پشتیوانی تایبه ته بو گه یشتن به و ئاسته ی لی چاوه پروان ده کری، ئەو باسه له گه ل به رپوه به ردا ده کاته وه. ئه رکی به رپوه به ره به زووترین کات له م پنداویستی به بکولیتته وه. گه ر ئه نجامی لیکۆلینه وه پیشانیدا ئەو فیرخوازه پیویستی به پشتیوانی تایبه ته، پشتیوانیه که ی بو دابین ده کری.

7§ گه ر به ده ر کهوت فیرخواز پیویستی به پشتیوانی تایبه ته، به رنامه ی کاری بو داده رپزری. له به رنامه که دا پیشان ده دری مه به ست چیه، چون چاره سه ر ده کری و ئه و جا چون دیقچوونی بو ده کری. فیرخواز و خیزانه که ی ده بی ئاگادارین له پلانه که ی. به رنامه ی چاره سه ر له لایه به رپوه به ره وه بریاری ده دری.

8§ نمره له فیرگه ی بنه رته ی به ره و سه ره وه ده دریتته فیرخواز به پیی رپسای دیاریکراو. به رپوه به ر به رپسه له وه ی نمره به پیی رپسا بیت.

9§ فیرخواز ده بی ئاگادار بکریتهوه له بنه مای نمره دانان

10§ نمره له لایهن ئه‌و مامۆستایه‌وه داده‌نری که له‌و کاته‌دا به‌رپرسی ئه‌و خۆیتندنه‌یه. گه‌ر نمره‌که له‌لایهن چهند مامۆستایه‌که‌وه دا‌بنری و ئه‌و مامۆستایانه‌ش نا‌کۆک بن له‌سه‌ر نمره‌که. ئه‌وسا به‌رپۆه‌به‌ر برپار ده‌دات.

11§ ئه‌و که‌سه‌ی برپاری نمره‌که ده‌دات له‌سه‌ریه‌تی فێرخواز و خێزانه‌که‌ی له‌ هۆکاری برپاره‌که ئا‌گادار بکاته‌وه.

12§ نمره‌ ده‌بی به‌ نووسراو پێشکه‌ش بکری‌ت

13§ گه‌ر نمره‌ دانانه‌که له‌به‌ر هۆیه‌ک که‌مو‌کووری و هه‌له‌ی تێدا بی‌ت، ده‌بی به‌ زووترین کات به‌ برپاری به‌رپۆه‌به‌ر چاره‌سه‌ر بکری‌.

بهشی 4: جۆرایهتی و کاریگهری

1§ له بهشی 16 دا رێسا ههیه ده‌رباره‌ی چاودێری، هه‌لسه‌نگاندنی جۆرایه‌تی و هه‌روه‌ها دیفچوونی حکوومه‌تی بۆ بواری فێرکاری.

2§ هه‌موو «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» به‌رپرسه‌ له‌سه‌ر ئاستی ده‌سه‌لاتی خۆی به‌ شیوه‌یه‌کی به‌رده‌وام و سیسته‌مه‌به‌ند پلان دابنێ هه‌م بۆ هه‌لسه‌نگاندنی فێرکاری و هه‌م بۆ دیفچوون.

3§ ئه‌م هه‌لسه‌نگاندن و دیفچوونه‌ له‌ هه‌موو زارۆخانه‌ و فێرگه‌یه‌کدا ده‌بێ پیاده‌ بکری. به‌رێوه‌به‌ر به‌رپرسه‌ له‌ پیاده‌ کردنی ئه‌م رێسایه‌ له‌ یه‌که‌ی خۆیدا.

4§ ئاراسته‌ی کاری هه‌لسه‌نگاندنی جۆرایه‌تی سیسته‌مه‌به‌ند ده‌بێ رێک بێت له‌ گه‌ڵ ئامانجی فێرکاری که‌ له‌م ده‌ستووره‌ و له‌ رێساگه‌لی دیکه‌دا دیاری کراون.

5§ کاری هه‌لسه‌نگاندنی جۆرایه‌تی ده‌بێ به‌ دۆکیۆمینت تۆمار بکری.

6§ گه‌ر له‌ ئه‌نجامی دیفچووندا، پاش ده‌ربڕینی نا‌ره‌زایی یان به‌ هه‌ر جۆریکی دیکه‌ ده‌رکه‌وت که‌موکوورپی له‌ کاروباردا هه‌یه‌ ده‌بێ «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» هه‌نگاوی پنیویست بنییت.

7§ «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» ده‌بێ رۆتینی تایبه‌تی هه‌بێت بۆ وه‌رگرته‌نی سکالای خه‌لک و لیکۆلینه‌وه‌ ده‌رباره‌یان. له‌ بواری فێرکاریدا ده‌بێ زانیاری ده‌رباره‌ی ئه‌و رۆتینانه‌ به‌ شیوه‌یه‌کی گونجاو بلاو بکریته‌وه‌.

8§ مندال و فێرخواز ده‌بێ ده‌رفه‌تیا‌ن هه‌بێ کار له‌ سیسته‌می فێرکاری بکه‌ن. ده‌بێ هان بدرین بۆ ئه‌وه‌ی چالاکانه‌ کار بۆ پێش خسته‌نی فێرکاری بکه‌ن و زانیاریشیا‌ن هه‌بێ ده‌رباره‌ی ئه‌م بواره‌.

زانیاری ده‌رباره‌ی شیوازی کاریگه‌ریی مندال و فێرخواز ده‌بێ به‌ پێی ته‌مه‌ن و فرا‌ژوووتیا‌ن هه‌موار بکری. فێرخواز ده‌بێ ده‌رفه‌تی هه‌بێ ده‌ستپێشخه‌ر بێت و توانای وروژاندنی پرسیا‌ری هه‌بێت.

9§ فیڤخواز دهبن دهرفته تی ههبن به گرووپ سه رگه رمی باسئکی تایهت بیت که مه به سئیه تی.

10§ هه موو فیڤرگه یه ک سه کویه کی تایهت تی دهبن بو پرسورا به فیڤخواز و خیزانی فیڤخواز ئه ویش به مه به سئیه ره خساندنی دهرفته بو یان کاریگه ریان ههبن له سه ر سیسته می فیڤر کاری. به ریوه بهر به پرسه له ره خساندنی ئه م دهرفته ته.

11§ زانیاری دهرباره ی دارشئنی پلان بو ره خساندنی دهرفته تی کاریگه ری ده دریت به فیڤخواز و خیزانیان. به ریوه بهر به پرسه له پیشکesh کردنی ئه و زانیاریه.

12§ کاره وانی ناوچه یی: ئوستاندار، شاروچکه دار، شاره دیدار، شاره وان (پاریزگار، قایمقام، به ریوه بهر ی ناحیه، سه روکی شاره وانی) ده سته ی تایهت پئیک دئنی بو راویژ و کاریگه ری دهرباره ی سیسته می فیڤر کاری.

بهشی 5: خویندنی ئاسووده و ئارام

1§ لهم بهشەدا رپسا ههیه ده‌باره‌ی ژینگه‌ی فیرگه و پاراستنی شیرازه‌ی ئارامی

2§ رپساکانی ئەم بهشه، هه‌موو به‌ستینی فیرکاری ده‌گریته‌وه مه‌گه‌ر به‌تایبه‌تی له‌م ده‌ستوورەدا ئاماژه‌ی دیکه‌ هه‌ییت.

3§ ژینگه‌ی فیرکاری له‌ هه‌موو به‌ستینی فیرکاریدا ده‌بی ئارامی و ئاسووده‌یی بیه‌خشیت.

4§ رپسای پاراستنی شیرازه‌ی کار له‌ هه‌موو یه‌که‌یه‌کی فیرکاریدا دیاری ده‌کری. ئەم رپسایانه به‌ هاوکاری فیرخواز دینه‌ دارشتن و هه‌لسه‌نگاندن. به‌رپوه‌به‌ر به‌رپرسه له‌م رپسایانه.

5§ هه‌نگاوی تایبه‌ت بۆ سزای ره‌فتاری ناجۆر: به‌رپوه‌به‌ر به‌رپرسه له‌وه‌ی چاره‌سه‌ری تایبه‌ت بۆ سزای ره‌فتاری ناجۆر دیاری بکات ئەمیش به‌مه‌به‌ستی ده‌سته‌به‌ر کردنی ئاسووده‌گی فیرگه.

6§ ده‌ر کردنی فیرخواز: به‌رپوه‌به‌ر له‌ هه‌لومه‌رجی تایبه‌تدا بۆی هه‌یه فیرخوازیک له‌ خویندن ده‌ر بکات بۆ ئەو ماوه‌یه‌ی که‌ ماوه له‌ خویندنی ئەو ساله‌ی.

7§ به‌رپوه‌به‌ر بۆی هه‌یه داوای لیکۆلینه‌وه بکات گه‌ر فیرخوازیک ره‌فتاریکی ناجۆر بنویتی. له‌م باسه‌دا راویژ به‌ خیزانی فیرخوازیش ده‌کری.

8§ ئەنجامی لیکۆلینه‌وه و بریاری به‌رپوه‌به‌ر به‌ نووسراو ئاراسته‌ی هه‌موو لایه‌نیکی په‌یوه‌ندیدار ده‌کری و بریاره‌که‌ش، به‌مه‌به‌ستی چاک کردنی ره‌فتاری فیرخواز، پیاده ده‌کری.

9§ فیرخواز و خیزانی فیرخواز به‌ نووسراو هۆشدارییان ئاراسته‌ ده‌کری.

10§ گه‌ر پنیوست بی‌ت به‌رپوه‌به‌ر ده‌توانی بریار بدات فیرخوازی لاسار ره‌وانه‌ی فیرگه‌یه‌کی دیکه بکات به‌مه‌به‌ستی هه‌م هۆشیار کردنه‌وه‌ی فیرخواز و هه‌م ده‌سته‌به‌ر کردنی ئاسووده‌گی له‌ فیرگه‌دا.

§11 گهر پاش لیکۆلینهوه ده رکهوت که فیرخواز بهردهوام ریساشکینتی کردوه، بهرپۆهه بهر بۆ ههیه به نووسراو هۆشدارێ بداته فیرخواز ئهم هۆشداریه دهبی زانیاری تیدا هه بیته ده باره ی ئه و سزایه ی دیته کایه وه گهر فیرخواز رهفتاری خۆی چاک نه کات. هه مان هۆشدارێ ده دریته خیزانی فیرخوازه که.

§12 بهرپۆهه بهر ده سه لاتی ههیه بریار بدات فیرخواز رهوانه ی گروویپک یان جینگه یه کی دیکه ی خویندن بکات گهر لیکۆلینهوه که پیشانی بدات ئه و ههنگاه پیویسته. خیزانی فیرخواز له م بریاره ئاگادار ده کریتته وه.

§13 بهرپۆهه بهر ده سه لاتی ههیه، فیرخواز بۆ ماوه یه کی کورت یان دریتزخایه ن ده ر بکات له خویندن. ئه گهر:

1 - ناچار بیته له بهر پاراستنی ئاسووده گی فیرخوازانێ دیکه ی فیرگه

2 - چاره سه ره کانی زووتر باسکران وه ک هۆشدارێ و گواسته وه سوودی

نه بوویته

3 - فیرخواز ده رفه تی هه بی به شیوه یه کی دیکه بهردهوام بیته له سه ر خویندن. ئهم ده ر کردنه نه بیته هۆی دا برانی خویندن.

بریارێ ده ر کردن ته نها ده سه لاتی بهرپۆهه بهر، ئه ویش بۆی نییه ئه و مافه بداته که سی دیکه. بریارێ ده ر کردن ده بی ده سه ته جی پیاده بکری.

§14 ئه و ده ر کردنه ی برگه ی پیشوو نابی بۆ ماوه یه کی دریتزتر بیته له پیویسته. فیرخواز نابی بۆ زیاتر له یه ک ههفته ده ر بکریته. نابی زیاتر له دوو جاریش له ماوه ی سالیکی خویندن دا ده ر بکریته.

§15 بهرله وه ی بهرپۆهه بهر بریارێ ده ر کردن بدات ده بی فیرخواز و خیزانی فیرخواز ده رفه تی گوتار و خۆ روون کردنه وه یان هه بی.

بهرپۆهه بهر له گه ل بریارێ ده ر کردندا ده بی «فه رمانگه ی فیرکاری» ئاگادار بکاته وه. ئه گهر فیرخواز له سه روو هه ژده ساله وه بوو ئه و ده بی «فه رمانگه ی چاودیری جفاکی» یش ئاگادار بکریته وه.

16§ به‌رێوه‌به‌ر بۆی هه‌یه که‌لوپه‌ل له فێرخواز زه‌وت بکات گه‌ر بزانیته‌وه که‌لوپه‌له‌ زیانی هه‌یه له فێرگه‌دا. زه‌وت کردن ته‌نها به‌ بریاری به‌رێوه‌به‌ر ده‌بێ. که‌لوپه‌لی زه‌وت کراو نادریته‌وه ده‌ست فێرخواز هه‌تا ماوه‌ی خۆپندنه‌که‌ی ته‌واو ده‌بێ.

17§ ئه‌گه‌ر که‌لوپه‌لی زه‌وت کراو بچیتته‌ خانه‌ی که‌لوپه‌لی نایاسایی و مه‌ترسیداره‌وه، بۆ نمونه‌ نارکۆنیکا (ماده‌ی هۆشبه‌ر) یان چه‌ک (هه‌ر جۆریکی بیته‌) ته‌وا ئه‌رکی به‌رێوه‌به‌ره‌ ده‌ستبه‌جێ پۆلیس له‌و باسه‌ ئاگادار بکاته‌وه. ئه‌م جۆره‌ که‌لوپه‌لانه، هه‌تا بریاری فه‌رمانگه‌ی په‌یوه‌ندی‌دار، لای پۆلیس ده‌ستبه‌سه‌ر ده‌بن.

18§ دۆکیۆمینتکاری: هه‌ر بریاریکی فێرگه‌ به‌رانبه‌ر فێرخواز له‌وانه‌ی له‌ سه‌ره‌وه‌ باسکران ده‌بێ به‌ دۆکیۆمینت تۆمار بکری.

بهشی 6: چارهسه بهرانبه رهفتاری ریشکین

§1 مه بهستی ئەم بهشه به بهستنه له رهفتاری ریشکین بهرانبه منداڵ و فیرخواز. ریساکانی ئەم بهشه هه موو بهستینی فیترکاری ده گریته وه.

§2 هه لاویردن: قه دهغه کردن و ریبهستن له هه موو جوړیکی هه لاویردن له م بواره دا به پیتی دهستووری کوردستان ده بیت.

§3 مه بهست له ریشکاندن: هه رهفتاریک بیتریزی کردنی تیدا بیت بهرانبه منداڵ و فیرخواز.

§4 هه گرینهستیک له ریساکانی ئەم بهشه ده رچی گرینهستیکی پووچه و کاری پین ناکری.

§5 «فه مانگهی فیترکاری» به ریرسه له وهی کارمه ندان و فه رمانبه رانی فیترکاری هه موو ئەو ئه رکهی له سه ریانه و له م به شه دا باس ده کری، پیاده بکه ن.

§6 کار به ره و ئامانج: ئه رکی «فه مانگهی فیترکاری» یه له هه موو یه که یه کی خویدا کاری به رنامه داری هه بی به ره و ئامانجی ریبهستن له ریشکاندن و هه لاویردن.

§7 ئه رکی «فه مانگهی فیترکاری» یه:

- سالانه پلانی کار بو ریبهستن له ریشکین و هه لاویردن دارپتر
- ئه و جا سه ره رشتی پیاده کردنی ئەو پلانهش بکات و
- دیشچوونی بو یه هه بیت

§8 نه «فه مانگهی فیترکاری» و نه کارمه ندانی فیترکاری بو یان نییه هیچ رهفتاریکی ریشکین بهرانبه منداڵ و فیرخواز بنوین.

§9 به رپوه به ری فیترکه ئه رکی تو مار کردنی سکالا، لیکۆلینه وه و دۆزینه وهی چاره سه ر بهرانبه رهفتاری ریشکین، ده گریته ئەستۆ.

10§ مامۆستا یا هەر کارمه‌ندیکی دیکه‌ی فێرگه‌ گهر بزانیته‌ منداڵیک هه‌یه‌ هه‌ست به‌وه‌ ده‌کات ره‌فتاریکی رێژشکینی به‌رانبه‌ر ده‌کریت، ئه‌رکه‌ له‌سه‌ری به‌رپۆه‌به‌ری فێرگه‌ له‌و باسه‌ ئاگادار بکاته‌وه‌. «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» به‌رپرسه‌ له‌وه‌ی ده‌سته‌جی لیکۆلینه‌وه‌ له‌و باسه‌دا بکات و هه‌لۆیسته‌ دروست به‌رانبه‌ر هه‌بی به‌مه‌به‌ستی به‌رهبه‌ستن له‌ دووباره‌ بوونه‌وه‌ی ره‌فتاری رێژشکین.

11§ قه‌ده‌غه‌ کردنی تۆله‌: «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» نابێ تۆله‌ له‌ منداڵ یان فێرخواز بکاته‌وه‌ به‌ بیانووی ئه‌وه‌ی منداڵ یان فێرخوازه‌ که‌ تپۆه‌ گلاوه‌ له‌ لیکۆلینه‌وه‌ ده‌رباره‌ی ره‌فتاری رێژشکینی.

12§ قه‌ره‌بوو: ئه‌گه‌ر «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» یان کارمه‌ندانی فێرگه‌ ره‌فتاریکی رێژشکینی به‌رانبه‌ر منداڵ یان فێرخواز بکه‌ ئه‌وا ده‌بی هه‌م قه‌ره‌بووی ئه‌و منداڵه‌ بکه‌نه‌وه‌ هه‌م ئه‌و زیانه‌ی بۆ بژمیرن که‌ له‌ ئه‌نجامی ئه‌و ره‌فتاره‌ له‌ فێرخوازه‌ که‌ که‌وتوو. ئه‌ندازه‌ی ئه‌و ژماردن و قه‌ره‌بووه‌ به‌ پنی رێسای تاییه‌تی دیاری ده‌کرین.

13§ ئه‌گه‌ر دوو لایه‌نی ناکوک ده‌رباره‌ی قه‌ره‌بوو کردنه‌وه‌ ریک نه‌که‌ون، باسه‌ که‌ ده‌دریته‌ دادگه‌.

14§ گه‌ر منداڵ یان فێرخواز سکالای هه‌بی گۆیا تووشی ره‌فتاری رێژشکینی بووه‌ و «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» ئه‌و سکالایه‌ نه‌سه‌لمینی، ئه‌وا ئه‌رکی سه‌رشانی «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» به‌لگه‌ی روونه‌دانی ره‌فتاری رێژشکینی بسه‌لمینی.

15§ مافی له‌سه‌ر خۆکردنه‌وه‌ له‌ دۆزیکي داواگه‌ریدا گه‌ر منداڵ یان فێرخواز داوا بکات «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» ده‌بی له‌ «فه‌رمانگه‌ی چاودیری فێرکاری» یه‌وه‌ کاری پارێزه‌ری له‌و منداڵه‌ فێرخوازه‌ بکات له‌ هه‌مان دۆزیشدا گه‌ر لایه‌نی دووه‌م که‌ به‌رانبه‌ر منداڵ و فێرخوازه‌ که‌ ده‌هسته‌ی فێرگه‌ خۆی بوو ئه‌وا دیسان «فه‌رمانگه‌ی چاودیری فێرکاری» پارێزه‌ری فێرگه‌ ده‌بیته‌.

بهشی 7: ټهرک و مافی چوونه بهرخویندن

§1 لهم بهشدا ریسا ههیه دهبارهی ټهرک و مافی چوونه بهرخویندن.

§2 ټهرکی چوونه بهرخویندن هه موو مندالیکي نیشه جیی کوردستان دهگریتهوه. ټهم ټهرکه ټهو مندالانهی کورستان ناگریتهوه که بو ماوهیه کی زور له دهرهوهی کوردستان دهژین.

§3 هه موو مندالیکي ټهرکی بهرخویندن دهگریتهوه، مافی ټهوهی ههیه بی بهرانبهر سوود له خویندنی گشتی وهربگری.

§4 ټهرکی چوونه بهرخویندن له فیهرگی بنههتیدا پیاده دهکریت.

§5 فیهرگی تاییه تی بنهه تی: گهر ټاشکرا بیټ مندالیک ناتوانی بگاته ټهو ټاسته ی زانین که فیهرگی بنهه تی بهمهرجی گرتووه له بهر ټهوهی گرتی گه شه ی له گه لدایه، دهخریته فیهرگی تاییه تی بنهه تییهوه.

وهرگرتنی مندال له فیهرگی تاییه تی بنهه تیدا له لایهن «فهرمانگی فیهرکاری» یهوه بریاری دهری. بهر له بریاری وهها لیکولینهوهی فیهرکاری، دهرووناسی، ساخله می و ههروهها جفاکی پیویسته. لهم باسه دا راویژ و هاوئا ههنگی له گه ل خیزانی منداله که دا دهکری.

§6 فیهرگی تاییه تی بنهه تی جگه له مندالی خاوهن گرتی گه شه، مندالی نابینا و نه بیست و نه گو دهگریته خو.

§7 ټهرکی چوونه بهر خویندن له وهرزی پاییزی ټهو سالهوه دهست پی ده کات که مندال ده بیته 6 سالان.

§8 گهر هو ی تاییه تی هه بیټ ټهوا «فهرمانگی فیهرکاری» ده توانی بریار بدات خویندنی ټهو فیهرخوازه سالیک دوا بخت، ټهویش ته نها گهر خیزانی منداله که داوای بکهن.

§9 ټهرکی چوونه بهرخویندن وهرزی بههاری پولی نویه م تهواو ده بی.

10§ گهر فیرخواز خویندنی بنه‌ره‌تی پاش 9 سال ته‌واو نه‌کرد بۆی هه‌یه به‌رده‌وام بی به مه‌رجیک له 18 سال تیپه‌ر نه‌کات. ئەم بریاره‌ش «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» لینی به‌رپرسیاره.

11§ گهر فیرخوازیك به‌ر له ته‌واوبوونی 9 سالی بنه‌ره‌تی بگاته ئەو ئاسته‌ی زانیاری که فیرگه‌ی بنه‌ره‌تی به مه‌رجی گرتوو، ئەرکی چوونه به‌رخویندنی له‌سه‌ر هه‌لده‌ستی. ئەم بریاره‌ش «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» لینی به‌رپرسیاره.

12§ ده‌وامی فیرگه‌ی بنه‌ره‌تی ده‌گاته 190 رۆژ و هه‌شت سه‌عات له رۆژیکدا، پۆلی یه‌که‌م و دووه‌می لی ده‌رچیت که رۆژی 6 سه‌عاته. ده‌وامی فیرگه‌ی 5 رۆژه له هه‌فته‌یه‌که‌دا.

ئەرکه له‌سه‌ر هه‌موو فیرخوازیك وابه‌سته‌ی ئەم ده‌وامه بیت. هه‌ر که‌سیک سه‌رپنجی له‌م ریسایه بکاته له لایه‌ن به‌رپۆه‌به‌ری فیرگه‌وه لیپرسینه‌وه‌ی له‌گه‌ل ده‌کرێ و هه‌مان رۆژ خیزانیشی ئاگادار ده‌کریته‌وه.

13§ گهر پینویست بکات فیرخواز ده‌توانی داوای پشوو بکات و نه‌چیته‌وه بۆ فیرگه. ئەم داوایه ئاراسته‌ی به‌رپۆه‌به‌ر ده‌کات و به‌رپۆه‌به‌ر بۆی هه‌یه بریار بدات. به‌رپۆه‌به‌ر بۆی نییه مؤه‌ته‌ی 10 رۆژ زیاتر بدات به فیرخواز.

14§ بواردن: ئەگه‌ر فیرخواز هۆی تاییه‌تی هه‌بیت ده‌توانی داوای بواردن بکات له به‌شیکي پرۆسه‌ی خویندن. به‌رپۆه‌به‌ر به‌رپرسه له‌م بریاره.

به‌رپرسایه‌تی پیاده کردنی ئەرکی چوونه به‌رخویندن

15§ خیزان (مه‌به‌ست به‌خێوکه‌ره) به‌رپرسه له‌وه‌ی مندال ئەرکی چوونه به‌رخویندن پیاده بکات.

16§ «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» به‌رپرسه له ره‌خساندنی ده‌رفه‌ت بۆ پیاده کردنی ئەرکی چوونه به‌رخویندن.

بهشی 8: زارۆخانه

§1 ئهركی زارۆخانه بریتیه لهوهی ههم دهرفهت بۆ فراژووتن و فیربوونی مندال برهخسینی ههم چاودیرییه کی ئاسوودهی پین بهخشی. کاروباری زارۆخانه دهبی روانگهیه کی گشتگیری ههبی دهبارهی پیداویستی مندال. چاودیری، فراژووتن و فیربوونی مندال له دارشینی پلانی کاردا، یهکانگیرن.

زارۆخانه دهبی دهرفهت بۆ پهیوهندی ههمهلاینه و گوزهرائی جفاکی برهخسینی و مندال تاماده بکات بۆ خویندنی بهرزتر.

§2 مندالی بهر له تهمهنی فیرگهی بنههتی دهبی دهرفهتی ههبی بهشداری زارۆخانه پین. بهلام زارۆخانه به ئیواران و رۆژانی پشوونیه.

§3 مندال له وهزری پاییزی ئه و سالهی تیدا دهبی به 3 سال مافی ههیه سالانه 500 سهعات له زارۆخانه بیت. زارۆخانه ههفتانه 5 رۆژ کراوهیه.

§4 مندال له تهمهنی 1 سالییهوه دهرفهتی دهبی به پینی پیوست و بارودۆخی خیزان بچیته زارۆخانه.

§5 ئهركی «فهرمانگهی فیرکاری» یه کهشی لهبار برهخسینی بۆ مندالانی زارۆخانه.

§6 مندالی گرفتار (خاوهن پیداویستی تایبهت) دهبی زهمینه و پشتیوانی تایبهتی ههبی.

§7 زمانی زگماک: زارۆخانه دهبیت یارمهتی ئه و مندالانه بدات که زمانی زگماکیان جودایه و هاوکاریان بکات بۆ گهشه کردنی توانای مندال له زمانی زگماکی خۆیدا.

§8 دیداری گهشه: زارۆخانه بهرپرسه لهوهی سالانه ههر نهبی یهک جار دیداری گهشه ههبیت له گهله خیزانی یهک بهیه کی منداله کان بۆ گفتوگو دهبارهی گهشه کردنی ئه و منداله.

§9 «فهرمانگهی فیرکاری»، بهرپرسه له تهرخان کردنی دهرفهت بۆ بهشداری مندال له زارۆخانهدا.

بهشی 9: فێرگه‌ی بنه‌ره‌تی

1§ له‌م به‌شه‌دا رێسای گشتی و رێسای نمره‌ دانان ڤوون ده‌کریته‌وه.

2§ ئه‌رکی فێرگه‌ی بنه‌ره‌تی بریتیه‌ له‌وه‌ی به‌ها و زانیار بدا به‌ منداڵ هه‌روه‌ها گه‌شه‌ توانای منداڵ بدات بۆ وه‌رگرته‌ی زانیار و به‌ها.

خوێندن ده‌بی وه‌ها بیته‌ دارشتن که‌ سوودی هه‌بی بۆ فراژووتنی که‌سایه‌تی منداڵ و هه‌روه‌ها فێرخواز ئاماده‌ بکات بۆ هه‌لبژاردنی چالاکانه‌ی ژیان و بشبیه‌ بنه‌مایه‌ک بۆ خوێندنی به‌رزتر.

خوێندن ده‌بی زه‌مینه‌ ساز بکات بۆ په‌یوه‌ندی هه‌مه‌لایه‌نه‌ و گوزه‌رانی جفاکی، هه‌روه‌ها بناخه‌یه‌کی پته‌و ساز بکات بۆ به‌شدارییه‌کی چالاکانه‌ی جفاکی.

3§ فێرگه‌ی بنه‌ره‌تی بریتیه‌ له‌ 9 ڤۆل، هه‌ر ڤۆله‌ی ماوه‌ی سالیکی ده‌خایه‌نی و بریتیه‌ له‌ وه‌رزێ پاییز و به‌هار، «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» بریارێ ده‌ستپیک و کۆتای سالی خوێندن ده‌دات.

4§ خوێندنی بنه‌ره‌تی ئه‌م بابه‌تانه‌ ده‌گرته‌ خۆ:

- هونه‌رکاری: وینه‌ و کاری ده‌ست
- زمانی کوردی له‌ فێرگه‌ی کوردیدا
- زمانی میلی دیکه‌ی کوردستان له‌ فێرگه‌ی ناکوردیدا، وه‌ک: تورکمانی، کلدۆئاشووری، عه‌ره‌بی و هتد.
- زمانی ئینگلیزی
- مالدارێ و ئابووری
- وه‌رز و ساخه‌می
- ماتماتیک
- مۆزیک
- بابه‌تی سروشتناسی: بایۆلۆجی، فیزی، کیمیا
- بابه‌تی جغاثناسی: جوگرافیا، میژوو، فه‌لسه‌فه، دینناسی و جغاثناسی
- زمانی کوردی له‌ فێرگه‌ی ناکوردیدا
- ته‌کنیک

- جگه له مانه بابته دیکه ی وه ک زمانی زگماک دهرفته تی خویندنی هه یه.

§5 کاتی خویندن «فه رمانگه ی فیرکاری» برپاری ده دات: بروانه به شی 7 برگه ی 12.

§6 پلانی وانه: هه موو وانیه ک ده بی پلانی خوی هه بی. «فه رمانگه ی فیرکاری» ریسای ئەم پلانه دادهریژی ت.

§7 تیست و ئەزموون بو هه لسه نگاننده و نابج بیته پیوه بو وه رگرتن یان وه رنه گرتنی فیرخواز له خویندنی بنه ره تیدا. به دهر له م یاسایه «فه رمانگه ی فیرکاری» بوی هه یه یاسای تایهت دابریژی.

§8 خویندن له فیرگه ی بنه ره تیدا مفت (بی به رانه ر) ه.

§9 به دهر له برگه ی پیشوو فیرگه بوی هه یه ورده خه رجییه ک له فیرخوازان کوبکاته وه بو ریک خستنی گه شتی فه ره نگی و کاری له و بابته.

§10 دیداری گه شه: سالی 2 جار، هه ر وه رزی جاریک دیداری گه شه له نیوان ماموستا فیرخواز خیزانی فیرخواز ساز ده کری له م دیداره دا ره وتی گه شه کردنی مندال ده خریته به رباس ته ویش به مه به ستی راهیزانی توانای فیرخواز. زانیاری ده رباره ی گه شه کردنی توانای مندال ده بی له سه ر بناغه ی گه شه ی کردنی فیرخواز بیت به رانه ر پلانی فیرکاری.

§11 له دیداری گه شه دا، ماموستا ده بی ئەم خالانه ئاماده بکات:

- توانای فیرخواز پیشان بدات له و وانیه ی ده یخوینیت به به راود به و مهرجه ی له سه ریه تی.
- پلانیک پیشان بدات بو پیشخستن و سه رخستنی توانای ئەو فیرخوازه.

§12 نمره نامه و بروانامه له به شی 3 برگه ی 8-13 دا روون کراوته وه

§13 نمره دانان له پۆلی چواره مه وه ده ست پچ ده کات. پیوه ری نمره دانان له 0-100 نمره یه به رزترین نمره 100 ه.

14§ «فه‌رمانگه‌ی فێرکاری» به‌رپرسه له ره‌خساندنی ده‌رفه‌ت بو‌ خوێندنی
بنه‌ره‌تی.

15§ دابین کردنی هاتوچۆی فێرخواز له نیوان مال و فێرگه‌دا ئه‌رکی حکوومه‌ته‌.

به شی 10: پشووخانه

1§ پشووخانه به شیکی ته و او که ری خویندنی فیترگی بنه رته تیه. له پشووخانه دا زه مینه بو فیربوون و گه شهی مندال ساز ده کریت و ههروهه ده رفه تی پشوودان و بووژانه وهی سوودبه خش ده ره خسی. فیترکاری لی ره دا سه ره له به ری پیداوستی و هه لومه رچی مندال ره چاو ده گری.

پشووخانه کار بو پته و کردنی په یوه ندی هه مه لایه نه و پیشخستنی گوزهرانی جفاکی ده کات.

2§ «فه رمانگه ی فیترکاری» به رپرسه له دابین کردنی پشووخانه.

3§ ده بی جیگه هه بی بو ته و فیترخوازه ی پیویستی به جیگه یه له پشووخانه دا له به ر ته وهی خیزانه که ی له کارن و ته م پیویستی به چاودیتری هه یه.

4§ پشووخانه بو ته و فیترخوازه یه له وه رزی پاییزی ته و ساله دا ته مه نی بگاته 13 سال.

5§ پشووخانه روژانه بو کاتی پاش فیترگی بنه رته تیه.

6§ «فه رمانگه ی فیترکاری» به رپرسه له دابین کردنی که شیکی گونجاو بو فیترخوازانی پشووخانه

7§ «فه رمانگه ی فیترکاری» به رپرسه له دابین کردنی پشووخانه ی حکومه تی.

8§ پشووخانه ی حکومه تی مفت نییه، مزه یه کی دیاریکراوی هه یه، مه رج و پیوه ری ته و مزه یه له لایه ن «فه رمانگه ی فیترکاری» یه وه دیاری ده کریت.

بهشی 11: فیرگهی ئامادهیی

§1 ئهركی فیرگهی ئامادهیی بریتیه له ساز کردنی زهمینهیه کی پتهو بو پیشهزانی و بو خویندن بالاتر. ههروهها بو گهشهیه که سایهتی و بهشداری چالاکانهیی نیو جقاته.

خویندن دهیی وهها بیته دارستن گهشه به توانای جفاکییی فیرخواز بدات، ههم به تهنی و ههم به گرووپ زانیار پهیدا بکات، تیدا قوول بیتهوه و گهشهیی پیی بدات.

§2 فیرگهی ئامادهیی دهبیته بنگهیهک بو ئافراندنی کهسانی توانا بو بازاری کاری ههم میلی و ههم ناوچهیی و ههروهها بو خویندن بالاتر.

§3 «فهرمانگهی فیرکاری» لهم بوارهدا هاوکار و هاوئاھهنگ دهیی له گهل لایه نهکانی دیکهی جقاتدا.

§4 گروویی ئامانج: تهنها ئه و فیرخوازه بو ههیه فیرگهی ئامادهیی بخوینتی که فیرگهی بنههتی یان فیرگهیهکی هاوشانی بنههتی تهواو کردییت، تهمنهیی له 21 سال زیاتر نه بییت و خویندن بالاتری تهواو نه کردییت.

§5 به گشتی دوو شارپی له فیرگهی ئامادهیی ههیه:

- 1- شارپی پیشه ناسی: بو فیربوونی پیشهیه کی تایهت و چوونه بازاری کارهوه.
- 2- شارپی ئامادهیی بو خویندن زانکو.

رشتهکانی ئهم دوو شارپییه و ههروهها وردهکاری بهرنامهیی ئه و رشته له لایه ن «فهرمانگهی فیرکاری» روون ده کرینهوه.

§6 خویندن ئامادهیی ئهم بابه تانه ده گریته خو:

- زمانی کوردی
- زمانی میلی دیکهی کوردستان له فیرگهی ناکوردیدا، وهک: تورکمانی، کلدوئا شووری، عه رهیی و هتد.
- زمانی ئینگلیزی
- ماتماتیک
- جقاتناسی

- فەلسەفە و دینناسی
- سروشتناسی
- وەرزش و ساخڵەمی
- هونەر

§7 بە گشتی خۆپێدنی ئامادەیی هەفتە ی پینج رۆژە. سالی 190 رۆژ، رۆژی 8 سەعات. کاتی خۆپێدنی هەر رشته و بەرنامەیهک له لایەن «فەرمانگە ی فێرکاری» یهوه بریاری دەدریت.

§8 له فێرگە ی ئامادەیییدا بەشی تاییهت ههیه بو فێرخوازی گرفتدار (خاوهن پیداوایستی تاییهت). ریسای تاییهت بهم بهشانه له لایەن «فەرمانگە ی فێرکاری» یهوه دیتە دارشتن.

§9 وهگران له فێرگە ی ئامادەیییدا بهرپرسایهتی «فەرمانگە ی فێرکاری» یه و ریسای و مەرجی وهگرتن له لایەن «فەرمانگە ی فێرکاری» یهوه دیاری دهکرین.

§10 خۆپێدن له فێرگە ی ئامادەیییدا مفته (بی بهرانبهەر) ه. بهلام دهکری فێرگه وردهخهرجیهک له فێرخوازان کو بکاتهوه بو ریک خستی گهستی فەرهنگی و کاروباری لهو بابته.

§11 دیداری گهشه: سالی 2 جار، هەر وەرزی جاریک، له دیداری گهشه دا، بهرپوهبهر زانیارییهکی سهرلهبهر دهبارهی رهوتی گهشه ی فێرخوازی روون دهکاتهوه. دهشی ئەم زانیارییه بدریته خیزانی فێرخوازی.

§12 نمره و برانامه به ریسای تاییهتی «فەرمانگە ی فێرکاری» دیاری دهکرین.

§13 نمره دانان له پۆلی یهکهمی ئامادەیییهوه. دهست پێ دهکات. پێوهری نمره دانان له 0-100 نمره بهرزترین نمره 100 ه.

§14 هەر کهس بیهویت برانامه ی ئامادەیی وهرگریت، بوی ههیه بهشداري ئەزموون بیت. «فەرمانگە ی فێرکاری» ریسای ئەو جوهره ئەزموونانه دیاری دهکات.

§15 «فەرمانگە ی فێرکاری» بهرپرسه له رهخساندنی دهرفهت بو خۆپێدنی ئامادەیی.

بهشی 12: خۆپێدنی گهورهسالان

ناوهڕۆکی ئەم بهشه

1§ لهم بهشه دا:

- رێسای گشتی
- رێسای فێرگهی بنهڕهتی بۆ گهورهسالان
- رێسای فێرگهی ئامادهیی بۆ گهورهسالان
- رێسا دهربارهی بروانامه

رێسای گشتی

2§ شائامانجی فێرگهی گهورهسالان بریتیه له هاندان و گهشه دان به ویستی فێربوون لای گهورهسالان. دهبی دهرفهتی ههبی بۆ راهێزانی توانا و سهرخستنی ئاستی زانین و گهشه کردنی کهسایهتی گهورهسالان، بۆ پتهو کردنی پینگهی خۆیان له جقات و بازاری کاردا.

سهرشاری فێرگهی گهورهسالان بریتیه له پێداویستی و بارودۆخی فێرخوازی. پێشهمی دهدریت بهو کهسهی له ههموان کهمتری خۆپێدوه.

3§ خۆپێدن بۆ گهورهسالان دوو ئاسته:

- فێرگهی بنهڕهتی بۆ گهورهسالان
- فێرگهی ئامادهیی بۆ گهورهسالان

4§ مه بهستی فێرگهی گهورهسالان:

- له ئاستی بنهڕهتیدا بریتیه له سهرخستنی ئاستی زانین بۆ ئهوهی مرۆف بتوانی جیی خۆی له جقات و بازاری کاردا بکاتهوه. ههروهها بۆ ئهوهیه مرۆف ئاماده بکات بۆ بهردهوام بوون له خۆپێدنی بهرزتردا.

- له ئاستی ئامادهییدا بریتیه له گه یاندنی مروّف بهو ئاستی زاینه ی فیترگه ی ئاماده یی ده یگاتی.

5§ خویندن له فیترگه ی ئاماده یی بو گه و ره سالان به سیسته می کورس خویندن و خال وه ده ست هینان.

6§ هه موو وانه یه کی ئاستی بنه رته ی و هه موو کورسیکی ئاستی ئاماده یی ده بی پلانی خو ی هه بیّت. ریسا بو ئەم پلانی وانه و کورسانه و ههروه ها سیسته می خال دانان له لایه ن «فه رمانگه ی فیتر کاری» یه وه داده نرین.

7§ فیترگه ی گه و ره سالان مفته. له گه ل ئەوه شدا ده کری گورمه یه کی که م له فیترخواز وه ربگری بو هه ندی جالاکی تاییه ت بو نموونه گه شتی فه رهنگی و کاروباری له و بابه ته.

8§ پلانی فیتر کاری که سه کی: هه موو فیترخووزیک ده بی پلانی فیتر کاری که سه کیی خو ی هه بیّت. ئەم پلانه ی فیتر کاری، ئامانجی خویندن و پلانی کاری تیدا روون کراوه ته وه.

«فه رمانگه ی فیتر کاری» به رپر سه له دارشتنی ریسا بو ئەم جو ره پلانه.

9§ گه ر له بهر هه ر هۆیه ک بیّت ئەو فیترگه یه له کار کهوت فیترخواز بو ی هه یه به رده وام بیّت له سه ر خویندن ی خو ی له فیترگه یه کی دیکه دا.

10§ هه ر که سیک مافی خویندن ی گه و ره سالانی هه بیّت، مافی هه یه داوای جینگه ده کات له «فه رمانگه ی فیتر کاری». ئەوجا «فه رمانگه ی فیتر کاری» به رپر سه له وه ی، به پیی ریسا و به رنامه ی دیاریکراو، فیترخووزان وه ربگریّت له فیترگه کانی خویدا.

فیترگه ی بنه رته ی بو گه و ره سالان

11§ هه ر شاره وانیه ک ده بی فیترگه ی بنه رته ی هه بیّت بو گه و ره سالان. «فه رمانگه ی فیتر کاری» به رپر سایه تی ئەم خویندنه ده گریته ئەستو و له هه ر ناوچه یه کدا ده بی جالاکانه کار بکات بو دامه زرانندی فیترگه ی پیویست.

12§ مافی خویندن له فیڤرگه‌ی بنه‌ره‌تی بۆ گه‌وره‌سالاندا:

- مرۆفیک 18 سالی پر کردبیتته‌وه
- نیشته‌جیی کوردستان بیت
- ئەو ئاستی زانینه‌ی نه‌بی که به‌گشتی فیڤرگه‌ی بنه‌ره‌تی ده‌یبه‌خشی
- توانای هه‌بی بگاته ئەو ئاستی زانینه‌ی فیڤرگه‌ی بنه‌ره‌تی ده‌یبه‌خشی

«فه‌رمانگه‌ی فیڤرکاری» ریسای تایبه‌تی ده‌بیت بۆ ورده‌کاریی ئەم مافه‌. ریسای تایبه‌تیش دیتته دارشتن بۆ خویندنێ گه‌وره‌سالان له‌ خانه‌ی نه‌وجه‌وانان و له‌ زینداندا.

13§ ده‌بی فیڤرگه‌ی بنه‌ره‌تی بۆ گه‌وره‌سالان هه‌بیت بۆ ئەو فیڤرخوازه‌ی زمانی کوردی نازانیت. خویندن له‌و فیڤرگه‌یه‌دا یان به‌ زمانی زگماکی خۆی ده‌بیت یان به‌ زمانی ئەو بیزانیت. له‌ ته‌ک ئەو خویندنه‌دا وانه‌یه‌کی زمانی کوردیش ده‌خوینتی.

فیڤرگه‌ی ئاماده‌یی بۆ گه‌وره‌سالان

14§ هه‌ر شاره‌وانییه‌ک ده‌بی فیڤرگه‌ی ئاماده‌یی بۆ گه‌وره‌سالان هه‌بیت. «فه‌رمانگه‌ی فیڤرکاری» به‌رپر سایه‌تی ئەم خویندنه‌ ده‌گریتته ئەستۆ و له‌ هه‌ر ناوچه‌یه‌کدا ده‌بی چالاکانه کار بکات بۆ دامه‌زراندنی فیڤرگه‌ی پێویست.

15§ مافی خویندن له‌ فیڤرگه‌ی ئاماده‌یی بۆ گه‌وره‌سالان:

- مرۆفیک 18 سالی پر کردبیتته‌وه
- نیشته‌جیی کوردستان بیت
- ئەو ئاستی زانینه‌ی نه‌بی که فیڤرگه‌ی ئاماده‌یی ده‌یبه‌خشی
- توانای هه‌بی بگاته ئەو ئاستی زانینه‌ی فیڤرگه‌ی ئاماده‌یی ده‌یبه‌خشی

«فه‌رمانگه‌ی فیڤرکاری» ریسای تایبه‌تی ده‌بیت بۆ ورده‌کاریی ئەم مافه‌. ریسای تایبه‌تیش دیتته دارشتن بۆ خویندنێ گه‌وره‌سالانی نیو خانه‌ی نه‌وجه‌وانان و هه‌روه‌ها زیندان.

بروانامه

16§ بروانامه‌ی فیرگه‌ی بنه‌ره‌تی گه‌وره‌سالان په‌یره‌وی له سیستمی فیرگه‌ی بنه‌ره‌تی گشتی ده‌کات. «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» ریسای تایبه‌تی بو ورده‌کاریی ئەم بروانامه‌یه داده‌ریژیت.

19§ بروانامه‌ی فیرگه‌ی ئاماده‌یی گه‌وره‌سالان ریسای تایبه‌تی خو‌ی هه‌یه له‌سه‌ر سیستمی کۆرس خویندن و خال دانان دارپژراوه. «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» به‌رپرسه له دارشتمی ئەو ریساگه‌له.

17§ بو دارشتمی ریسای نمره دانان و بروانامه ده‌بی «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» پیوه‌ری دیاریکراوی هه‌بیته بو هه‌ر وانه و کۆرسیک. ئەم پیوه‌رانه‌ش له‌گه‌ل زانیاری دیکه ده‌باره‌ی خویندنی فیرگه‌کان ئاشکرا ده‌کرین.

18§ هه‌لسه‌نگاندن: به‌ریوه‌به‌ری فیرگه به‌رپرسه له‌وه‌ی به‌نوسراو ئەنجامی هه‌لسه‌نگاندنی فیرخواز راده‌ستی هه‌ر فیرخوازیک بکات، هه‌لسه‌نگاندن به‌وردی توانای فیرخواز له‌بواری خویندنه‌که‌ی خویدا دیاری ده‌کات. به‌ریوه‌به‌ر به‌رپرسه له‌وه‌ی ئەم هه‌لسانگانده به‌پیی ریساکانی ده‌ستووری فیرکاری ئەنجام دراییته.

19§ پشتگیرینامه: هه‌ر که‌سیک به‌شداری خولی فیرگه‌ی گه‌وره‌سالان بیته بو‌ی هه‌یه داوای پشتگیرینامه بکات. «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» ریسای ده‌رکردنی پشتگیرینامه داده‌ریژیت به‌ریوه‌به‌ر به‌رپرسه له‌پیاده کردنی ئەو ریساگه‌له بو دان یا نه‌دانی پشتگیرینامه.

بهشی 13: فیرکاری تایبته

§1 فیرکاری تایبته بۆ کهسانی گرفتدار (خاوهن پیداوېستېی تایبته) ه.

§2 به شینوهیه کی گشتی، هه ر ئاست و جوړېکی فیرکاری تایبته پهیرهوهی رېساکانی فیرکاری هاوئاست و هاو جوړی خووی ده کات:

- زاروځانهی تایبته پهیرهوهی رېساکانی زاروځانهی گشتی ده کات.
- فیرگهی تایبتهی بنه رتهی پهیرهوهی رېساکانی فیرگهی بنه رتهی ده کات.
- فیرگهی تایبتهی ئامادهی پهیرهوهی رېساکانی فیرگهی ئامادهی ده کات.
- فیرگهی تایبتهی گه وره سالان پهیرهوهی رېساکانی فیرگهی گه وره سالان ده کات.

§3 هه موار کردنی رېساکانی فیرکاری تایبته: هه م بهرنامهی خویندن و هه م جیوړېی فیرگهی تایبته ده بی له گه ل هه لومه ر جی فیرخواری گرفتدار (خاوهن پیداوېستېی تایبته)، جوړی په ککه وتن و پیداوېستېی ئه و جوړه، هه موار بکریت. «فه مانگهی فیرکاری» بهر پر سه له م هه موار کردنه.

§4 فیرگهی تایبتهی ئامادهی له هه ر جییه کی کوردستان بیته، ئاواله یه بۆ هه موو فیرخواریکی گرفتدار (خاوهن پیداوېستېی تایبته) که به پیی ده ستوور مافی خویندنی ئامادهی هه بیته و ئه و فیرگهی هه موار و تایبته بی به و جوړه گرفتداری و پیداوېستېیهی ئه و فیرخوازه هه یه تی.

بهشی 14: خویندنی زمانی کوردی بۆ ئەو کهسانه‌ی نایزانن

§1 بهمه‌بهستی خۆش کردنی زهمینه بۆ ههموو کهسیکی گه‌وره‌سال که له کوردستاندا ده‌ژی و کوردی نازانیت، به‌شداری چالاکانه‌ی هه‌بیت له جقاتدا حکوومه‌ت ده‌رفه‌تی خویندنی زمانی کوردی بۆ ده‌ره‌خسینی.

§2 مه‌به‌ست له‌م خویندنه‌ فی‌ربوونی بنه‌ماکانی زمانی کوردیه‌ بۆ گه‌یشتن به‌ ئاستیک مرۆف بتوانی تیی‌دا به‌شداری بازار و ئازادی کار بیت.

§3 ئەم خویندنه‌ له‌ شینوازی کۆرسدا ده‌بیت و ههموو کۆرسیک پلانی تاییه‌تی خۆی هه‌یه. «فه‌رمانگه‌ی فی‌رکاری» به‌رپرسه‌ له‌ دارشتنی ریسای ئەم کۆرسانه.

§4 ئەم خویندنه‌ مفته

§5 به‌ریوه‌به‌ری فی‌رگه‌ به‌رپرسه‌ له‌ پیشکەش کردنی بروانامه‌ی تاییه‌ت به‌م خویندنه‌ به‌ فی‌رخوازی ئەم به‌شه.

بهشی 15: فیرگهی سهربه کهرتی تایبته

1§ کهرتی تایبته بوی ههیه فیرگهی ههمهجۆر و ههمهئاست بکاتهوه به پیی رپسا و گریبهستی دیاریکراو. «فهرمانگهی فیرکاری» بهرپرسه له دارشتنی ئه و رپسا و گریبهستانه.

2§ فیرگهی سهربه کهرتی تایبته دهبی ئاواله بیت بۆ ههموو فیرخوایکی مافی خویندنی ههیبته و له گهله مەرگی فیرکاری ئه و فیرگهیه دا گونجاو بیت.

3§ خویندن له فیرگهی سهربه کهرتی تایبته دا مفت نییه. گوژمه ی پینویست به پینی رپسا و گریبهستی ئه و فیرگهیه له گهله «فهرمانگهی فیرکاری» دیاری ده کریت.

4§ «فهرمانگهی فیرکاری» بهرپرسه له ناوه رۆکی خویندن و شیوازی کار له فیرگهی سهربه کهرتی تایبته دا و مافی چاودیریشی ههیه.

5§ ئه م رپساگه له ههموو جۆره کانی فیرگهی سهربه کهرتی تایبته ده گریته وه، بۆ نمونه: فیرگهی فره میلی (ئیتته رناسیونال)، فیرگهی خویندنی بواری تایبته (زمان یان هونه ر و پیشه ی تایبته..).

5§ بروانامه ی فیرگهی سهربه کهرتی تایبته ده بی پهیره وی رپسا کانی «فهرمانگهی فیرکاری» بکات و به رپوه بهری فیرگه بهرپرسه له پیاده کردنی رپساگه لی بروانامه.

بهشی 16: چاودیڤری، هه‌سه‌نگاندنی جۆرایه‌تی و دیشچوونی حکوومه‌تی

§1 ناوه‌رۆکی ئەم به‌شه

- چاودیڤری و هه‌سه‌نگاندنی جۆرایه‌تی
- ده‌ستتێوه‌ردانی پاش چاودیڤری و هه‌سه‌نگاندنی
- دیشچوونی حکوومه‌تی

چاودیڤری و هه‌سه‌نگاندنی

§2 مه‌به‌ست لێره‌دا وردبوونه‌وه‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆیه‌ له کاروباری فیرکاری بۆ ئەوه‌ی حکوومه‌ت بزانیته‌ گه‌ر ئه‌و کاروباره‌ ده‌گاته‌ ئاستی پێویست و په‌یره‌وی له رێسای دیاریکراو ده‌کات. به‌ده‌م چاودیڤری و هه‌سه‌نگاندنی جۆرایه‌تییه‌وه‌، ده‌رفه‌ت هه‌یه‌ بۆ بریاردانی هه‌نگاوی پێویست بۆ ئەوه‌ی به‌رپرسیانی ئه‌و فیرکارییه‌ که‌موکوورییه‌ کان چاک بکه‌ن.

§3 چاودیڤری و هه‌سه‌نگاندنی جۆرایه‌تی هه‌موو لایه‌نه‌کانی فیرکاری ده‌گرێته‌وه‌.

§4 «فه‌رمانگه‌ی چاودیڤری فیرکاری» سه‌ربه «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» یه‌ و ئه‌رکی چاودیڤری و هه‌سه‌نگاندنی جۆرایه‌تی ده‌گرێته‌ ئه‌ستۆ.

§5 «فه‌رمانگه‌ی چاودیڤری فیرکاری» به‌ مه‌به‌ستی چاودیڤری و هه‌سه‌نگاندنی جۆرایه‌تی مافی هه‌یه‌ سه‌ره‌دانی هه‌موو شوێن و تۆمارگه‌یه‌کی هه‌مه‌جۆری فیرکاری بکات.

§6 هه‌موو خاوه‌ن فیرگه‌ و به‌رپۆه‌به‌ریک ئه‌رکه‌ له سه‌ری، زانیاری پێویست بداته «فه‌رمانگه‌ی چاودیڤری فیرکاری» گه‌ر داوای بکات. ف. ب. رێسای چه‌ندوچۆنی راده‌ست کردنی ئه‌و زانیارییه‌انه‌ داده‌رێژێت.

دهستتیهوردان

7§ «فهرمانگه‌ی چاودیری فیرکاری» بۆ هه‌یه پاش چاودیری و هه‌سه‌نگاندنی جورایه‌تی بریاری ئه‌و هه‌نگاوانه‌ بدهات که پتویستن بۆ هاوسه‌نگ کردنه‌وه‌ی کاروباری ئه‌و یه‌که‌یه‌ی خراوته‌ ژیر چاودیرییه‌وه.

8§ لایه‌نی په‌یه‌ه‌ندیدار ده‌بی ده‌سته‌جی کار بکات بۆ پیاده‌ کردنی ئه‌و هه‌نگاوانه‌ی «فه‌رمانگه‌ی چاودیری فیرکاری» داوای ده‌کات.

دیچوونی حکومه‌تی

9§ حکومه‌ت له‌ رپی «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» ده‌بی دیچوونیکی میلی هه‌بی بۆ هه‌موو به‌ستینیکی فیرکاری.

10§ هه‌موو لایه‌نیکی به‌ستینی فیرکاری ئه‌رکه‌ له‌سه‌ری زانیاری پتویست بدهات «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» بۆ ئه‌م مه‌به‌سته.

11§ «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» به‌رپرسه‌ له‌ دارشینی ریسای چه‌ندوچونی ئه‌و زانیاریانه.

12§ «فه‌رمانگه‌ی فیرکاری» پاش دیچوونی میلی بۆ هاوسه‌نگ کردنه‌وه‌ی بارودۆخیکی ناله‌بار، بریار دهر ده‌کات. لایه‌نی په‌یه‌ه‌ندیدار ده‌بی ده‌سته‌جی ئه‌و بریارانه‌ جیبه‌جی بکات.

بهشی 17: «نارهزایی»

§1 بهستینی فیئرکاری دهستهیه کی تاییه تی ههیه بو تاوتوی کردنی هه نارهزاییه کی له بواری فیئرکاریدا ده کرئ ئه ویش «دهستهی نارهزایی» ه.

§2 «دهستهی نارهزایی» بریتییه له 1 دهمراس و 5 ئه ندام. یه ک له و پینجه جیگری دهمراسه. دهمراس و جیگری دهمراس ده بی دادوهر بووین. ئه ندامه کانی دیکه ی ئه م دهستهیه ده بی شارهزایی مندال و فیئرخواز و ههروهها بهستینی فیئرکاری بن.

§3 ئه ندامانی ئه م دهستهیه له لایه ن «فهرمانگه ی فیئرکاری» هوه دیاری ده کریت.

§4 «فهرمانگه ی فیئرکاری» ریسا داده پیتزی بو دیاری کردنی سنووری ئاشکرای کاروباری ئه م دهستهیه.

§5 بریاری «فهرمانگه ی فیئرکاری» و هه موو فهرمانگه یه کی سه ره به ب. ف، به یه ک به یه کی فیئرگه کانیشه وه ده کرئ لای «دهسته ی نارهزایی» نارهزایی لئ بگیری.

§6 بریاری «دهسته ی نارهزایی» ده کرئ له دادگه دا، به پیی دهستووری هه ریمی کوردستان، نارهزایی لئ بگیری.

«...»